

Warszawa, dnia 30-09-2022 r.

Minister Klimatu i Środowiska

Anna Moskwa

DIŚ-I.050.62.2022.AK
2251752.8387984.6812828

**Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

do podpisu K9INT35671 odpowiedź

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na interpelację Państwa Posłów Gabrieli Lenartowicz, Borysa Budki oraz Wojciecha Saługi z dnia 2 września 2022 r. w sprawie projektów wzmocnienia funkcjonowania monitoringu wód powierzchniowych w ramach państwowego monitoringu środowiska w kontekście katastrofy ekologicznej w Odrze (K9INT35671) przedstawiam poniższe informacje.

Pytania dotyczące projektu „Wzmocnienie monitoringu wód w zakresie zapewnienia procedur i kontroli jakości pomiarów i ocen stanu wód powierzchniowych oraz infrastruktury badawczej, pomiarowej i informatycznej”

1. Jaka była wartość zakupu specjalistycznych urządzeń pomiarowych i badawczych w rozbiciu na aparaturę badawczą i laboratoryjną i samochody osobowe oraz jaka ich cecha charakteryzowała je jako „specjalistyczne”? Czy i które zakupy odbyły się w trybie przetargowym? Jakie zastosowanie miał zakupiony sprzęt dla monitorowania, diagnozowania i szybkiego reagowania podczas katastrofy ekologicznej w Odrze, począwszy od „epizodów” w pomiędzy marcem a sierpniem 2022 na obszarze dorzecza Odry?

Projekt pn. „Wzmocnienie monitoringu wód w zakresie procedur zapewnienia i kontroli jakości pomiarów i ocen stanu wód powierzchniowych oraz infrastruktury badawczej, pomiarowej i informatycznej” dofinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach Osi priorytetowej II – Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, był realizowany w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska (GIOŚ) w okresie od 22 września 2015 r., tj. podpisania pre-umowy, do dnia 31 grudnia 2020 r. Ostateczny koszt projektu wyniósł 90,1 mln zł. Na zakup i dostawę aparatury badawczej i wyposażenia laboratoryjnego wydano łącznie 69,04 mln zł, w tym na 38 sztuk specjalistycznych samochodów do wykonywania pomiarów i badań jakości wód wydano łącznie 6,03 mln zł. Specjalistyczne samochody do wykonywania pomiarów i badań terenowych były wyposażone m.in. w zamontowaną z przodu homologowaną wyciągarkę do łodzi o uciążu min. 5,2 tony, hak umożliwiający holowanie przyczepy z łodzią oraz chłodnię tj. zabudowę skrzyni hard top utrzymującą i rejestrującą temperaturę 5°C +/- 3 o pojemności 250-300 litrów do przewodu próbek.

Wszystkie zakupy aparatury badawczej i wyposażenia laboratoryjnego odbyły się z zastosowaniem Prawa Zamówień Publicznych w trybie przetargu nieograniczonego. Zakres zakupionych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych służył celom Projektu, wzmacniając Inspekcję Ochrony Środowiska w badaniach i ocenach stanu wód, we wdrażaniu dyrektywy 2013/39/UE w zakresie monitoringu wód i pomagając w realizacji wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE i zapisów art. 349 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233), (dalej: „ustawa PW”).

Należy wyraźnie rozróżnić monitoring wód wykonywany na podstawie art. 349 ustawy PW, zapisów *rozporządzenia w sprawie form i zakresu realizacji monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych*, które zmieniało się wielokrotnie na przestrzeni lat od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, od badań zleczanych w ramach podejmowanych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska czynności na podstawie art. 9 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1070, z późn. zm.), (dalej: „ustawa o IOŚ”). Na podstawie art. 9 ust. 2 pkt) 2 ustawy o IOŚ, przy wykonywaniu kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska, inspektor ochrony środowiska uprawniony jest do przeprowadzania niezbędnych pomiarów lub badań, w tym pobierania próbek. Wszystkie badania, które były wykonywane w związku z występowaniem śnięć ryb na Odrze odbywały się na podstawie zleceń wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska zgodnie z zapisami art. 9 ustawy o IOŚ.

2. W jaki sposób wyposażenie to zwiększyło możliwości technicznoorganizacyjne sieci badawczo - pomiarowej monitoringu tzn. jak zwiększył się w stosunku do poprzedniego stanu zakres pomiarów i jego jakość? Jak i czy zwiększyła się liczba badanych substancji i na czym polegała poprawa jakości pomiarów? Czy i jak w wyniku realizacji projektu zwiększyła się liczba punktów pomiarowych i częstotliwość badań? Jaka jest obecnie liczba punktów pomiarowych i jaka jest częstotliwość pobieranych próbek? Jak zwiększenie możliwości technicznoorganizacyjnych sieci badawczo - pomiarowej monitoringu wpłynęło na ewentualne przeciwdziałanie, diagnozowanie i szybkie reagowanie podczas katastrofy ekologicznej w Odrze począwszy od „epizodów” w pomiędzy marcem a sierpniem 2022 na obszarze dorzecza Odry?

W wyniku realizacji projektu i zakupu jednolitego sprzętu laboratoryjnego możliwe było ujednoczenie większości metodyk badawczych oraz granic oznaczalności dla badanych wskaźników. Efektem tego działania jest uzyskiwanie wyników o wysokim poziomie ufności w skali kraju, na podstawie których projektowane są działania naprawcze w celu ochrony wód.

Ponadto dzięki realizacji projektu możliwe było pełne wdrożenie nowej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/39/UE z dnia 12 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. UE L 226 z 24.08.2013, str. 1), w tym badanie od 2019 roku nowych substancji priorytetowych.

Częstotliwość badań jest określona w załączniku 3 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1576) i jest uzależniona od rodzaju prowadzonego monitoringu - wynosi od 1 (badania elementów biologicznych) do 12 w roku (elementy fizykochemiczne i chemiczne).

3. Jaki w ramach projektu był koszt zakupu systemu gromadzenia i prezentacji danych o stanie wód i na czym polega jego funkcjonalność i jakie zatokami nowe narzędzia informatyczne? Czy i które zakupy odbyły się w trybie przetargowym? Jaką obecnie funkcjonalność zapewnia system informatyczny monitoringu stanu wód? Kto i jaki ma dostęp do danych o stanie wód? W jaki sposób i komu były udostępniane dane gromadzone w ramach systemu od momentu informacji o zaistnieniu katastrofy ekologicznej w Odrze począwszy od „epizodów” w pomiędzy marcem a sierpniem 2022 na obszarze dorzecza Odry?

W ramach projektu „Wzmocnienie monitoringu wód w zakresie procedur zapewnienia i kontroli jakości pomiarów i ocen stanu wód powierzchniowych oraz infrastruktury badawczej, pomiarowej i informatycznej” realizowano zamówienie „Opracowanie modułu gromadzenie, weryfikacji i oceny wyników badań w monitoringu wód na potrzeby rozwoju SI JWODA” w kwocie 2 850 000,00 zł brutto. Wykonawca został wyłoniony na podstawie Prawa Zamówień Publicznych w trybie przetargu nieograniczonego. Celem zamówienia była rozbudowa SI JWODA o moduły umożliwiające gromadzenie i weryfikację danych biologicznych z monitoringu wszystkich kategorii wód oraz danych fizycznych i chemicznych z monitoringu wód przejściowych i przybrzeżnych oraz osadów dennych. Zamówienie obejmowało także zaimplementowanie elektronicznych wersji formularzy terenowych oraz aplikacji mobilnej umożliwiającej prace z tymi formularzami w terenie oraz ich eksport do SI JWODA.

SI JWODA jest umowną nazwą systemu informatycznego służącego do gromadzenia, przetwarzania i raportowania wyników pomiarów jakości wód powierzchniowych, będącego częścią systemu Ekoinfonet. Obecnie SI JWODA służy do planowania monitoringu w cyklu rocznym, gromadzenia i przetwarzania danych przesyłanych z SI LIMS (system zarządzania informacją w laboratorium), zbierania danych z oznaczeń biologicznych oraz hydromorfologicznych i wyliczania indeksów (w tym przypadku jest wykorzystywana też aplikacja mobilna), weryfikacji wyników badań oraz tworzenia raportów.

Do bazy dostęp mają pracownicy Departamentu Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz pracownicy Centralnego Laboratorium Badawczego Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (dalej: „CLB GIOŚ”) w zakresie wprowadzania, edycji i zatwierdzania danych. Po autoryzacji poszczególnych badań i ogólnym zatwierdzeniu próbki, dane są gotowe do przesłania do SI JWODA.

Wszystkie informacje na temat monitoringu i ocen stanu wód powierzchniowych, wykonywanego w ramach państwowego monitoringu środowiska, dostępne są na stronie portalu jakości wód powierzchniowych <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/>. Ponadto wyniki badań dostępne są na wniosek, na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029). Szczegółowe informacje odnośnie możliwości uzyskania danych na wniosek znajdują się na stronie GIOŚ <https://www.gov.pl/web/gios/dostep-do-informacji-o-srodowisku-i-jego-ochronie>.

GIOŚ rocznie realizuje ponad 10 tys. wniosków o dostęp do informacji o środowisku.

Badania rzeki Odry z okresu od marca do sierpnia były wykonywane przez CLB GIOŚ według zakresu zleceń wystawianych przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska (WIOŚ). Zgodnie z wdrożonym w CLB GIOŚ systemem zarządzania zgodnym z normą PN-EN ISO 17025 i akredytacją udzieloną przez PCA, Laboratorium jest zobowiązane do przekazania wyników badań zleceńodawcy, czyli WIOŚ, którzy są ich właścicielami. Na stronie <https://www.gov.pl/web/odra/badania-odry> prezentowane są wyniki tych badań.

4. W ramach projektu sfinansowano ustalenie procedur zapewnienia i kontroli jakości pomiarów i ocen stanu wód powierzchniowych i wskaźników jakości dla ocen stanu ekologicznego i chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych. Jaki był koszt tych prac? Czy przyjęto i jaka jest procedura w razie stwierdzenia przekroczenia norm lub wysokich odczytów parametrów fizykochemicznych wody, w szczególności wystąpienia: wysokiej przewodności wody; wysokiego stężenia jonów; wysokiego lub niskiego PH wody; wykraczającej poza normę zawartości tlenu w wodzie? Które z tych procedur zastosowano pomiędzy marcem a sierpniem 2022 na obszarze dorzecza Odry i jakie miały zastosowanie dla i szybkiego reagowania w czasie katastrofy ekologicznej w Odrze?

W ramach projektu podpisano umowy na kilka zadań mających na celu poprawę procedur zapewnienia i kontroli jakości pomiarów i ocen stanu wód powierzchniowych i wskaźników jakości dla ocen stanu ekologicznego i chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych. Wśród nich znalazły się:

- Aktualizacja metodyk monitoringu i oceny stanu ekologicznego śródlądowych wód powierzchniowych na podstawie fitobentosu wraz ze szkoleniami (265 082,22 zł);
- Aktualizacja metodyki monitoringu hydromorfologicznych elementów oceny stanu ekologicznego wód płynących wraz ze szkoleniami (293 684,28 zł);
- Aktualizacja metod oceny stanu ekologicznego wód powierzchniowych na podstawie elementów fizykochemicznych (190 000 zł);
- Redakcja zaktualizowanych metodyk monitoringu biologicznych elementów oceny stanu ekologicznego wód powierzchniowych wraz z recenzją naukową i publikacją (198 000 zł);
- Opracowanie metodyk wyboru reprezentatywnych jcw do monitorowania, a także zapewnienia jakości monitorowania oraz szacowania wiarygodności pomiarów fizycznych, chemicznych i biologicznych, a także niepewności ocen poszczególnych wskaźników oraz niepewności oceny stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego (996 300 zł).

Wszystkie te prace miały na celu poprawę jakości wykonywania klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego lub stanu chemicznego wód powierzchniowych. Zgodnie z zapisami Załącznika V do Ramowej Dyrektywy Wodnej i przewodników Komisji Europejskiej do interpretacji RDW, monitoring diagnostyczny wód, będący podstawą do tej klasyfikacji, wykonuje się co najmniej raz w cyklu planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy (PGW), tj. raz na sześć lat, po zebraniu wyników badań z całego roku, a więc z reguły w roku następnym po wykonaniu tego monitoringu. W przypadku monitoringu operacyjnego, który może służyć do wykonania klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego wód zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych zapisanych w PGW, wykonuje się go dwa razy na cykl, czyli raz na trzy lata, a procedura jest taka sama, jak w przypadku monitoringu diagnostycznego. W związku z czym procedury podnoszące jakość tych badań i ich wykorzystania w klasyfikacji stanu wód dotyczą analizy danych monitoringowych zebranych w roku poprzedzającym wykonanie klasyfikacji i nie mają zastosowania do analiz bieżącej sytuacji (np. między marcem a sierpniem), gdyż takie analizy nie służą klasyfikacji stanu według zaleceń RDW.

5. *Prosimy również o przekazanie wykazu umów zawartych w ramach realizacji projektu.*

Wykaz umów zawartych w ramach projektu stanowi załącznik nr. 1 do pisma.

Pytania dotyczące projektu pt.: „Opracowanie i wdrożenie platformy usług e-administracji dla celów wyszukiwania, przeglądania, wnioskowania i udostępniania danych”

1. *Jaka jest obecnie funkcjonalność „platformy usług e-administracji dla celów wyszukiwania, przeglądania, wnioskowania i udostępniania danych PMS przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska ?*

2. *Czy i jaki zakres tego projektu w ramach programu UE Polska Cyfrowa został zrealizowany? Na jaki zakres, jakie umowy, na jakie kwoty i w jakim trybie zawarto?*

3. *Jakie wnioski o płatność i na jaki zakres projektu zostały złożone i czy zostały zatwierdzone i przelane zostały środki?*

4. *Jak efekty projektu wykorzystane zostały celem przeciwdziałania, diagnozowania i szybkie reagowania podczas katastrofy ekologicznej w Odrze począwszy od „epizodów” pomiędzy marcem a sierpniem 2022 na obszarze dorzecza Odry?*

Projekt pn. „Opracowanie i wdrożenie platformy usług e-administracji dla celów wyszukiwania, przeglądania, wnioskowania i udostępniania danych” nie doszedł do skutku, gdyż nie została podpisana umowa o jego dofinansowanie.

W dniu 20 czerwca 2018 r. do GIOŚ wpłynęła informacja Komisji Oceny Projektów Centrum Projektów Polska Cyfrowa (pismo z dnia 13 czerwca 2018 r. znak: CPPC-DEA.63.3.2.15.2018 /Ask), że w wyniku przeprowadzonej oceny formalno-merytorycznej projekt pn. "Opracowanie i wdrożenie platformy usług e-administracji dla celów wyszukiwania, przeglądania, wnioskowania i udostępniania danych w ramach systemu informatycznego Inspekcji Ochrony Środowiska Ekoinfonet" uzyskał wynik negatywny i tym samym nie został zatwierdzony do realizacji.

Końcowe pytania:

- 1. Jakie zostały wyciągnięte wnioski co do funkcjonalności państwowego monitoringu środowiska w związku z katastrofą ekologiczną w Odrze?*
- 2. Jakie zostały zidentyfikowane potrzeby i jaki w związku z tym planowany zakres przedsięwzięcia określonego jako „synchronizacja i pełną cyfryzacja systemu monitorowania jakości wód powierzchniowych na terenie całej Polski”?*
- 3. Czy będzie to system w dyspozycji państwa w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska czy projekt finansowany ze środków publicznych ale realizowany przez instytucje zewnętrzne? Jeśli tak, czy zostały już zidentyfikowane i czy są już obecnie zaangażowane na zlecenie rządu w diagnozowanie przyczyn katastrofy ekologicznej w Odrze?*

Monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzi się zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (zwanej Ramową Dyrektywą Wodną) transponowaną do polskiego prawa ustawą PW. Zgodnie z art. 349 ustawy PW, monitoring wód na na celu pozyskanie informacji o stanie wód na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych. Badania monitoringowe prowadzone w ramach państwowego monitoringu środowiska obejmują elementy biologiczne, fizykochemiczne oraz chemiczne. Poza badaniami wód GIOŚ wykonuje także badania osadów dennych rzek i jezior oraz badania bioakumulacji substancji priorytetowych. Na podstawie wyników badań i obserwacji GIOŚ dokonuje oceny stanu wód na obszarach dorzeczy.

Zakres i częstotliwość pomiarów i badań wskaźników w ramach poszczególnych rodzajów monitoringu ustala się dla każdego punktu pomiarowo-kontrolnego zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2021 poz. 1576), z uwzględnieniem aktualnego wykazu JCWP określającego status, typologię, cele środowiskowe, zagrożenie nieosiągnięcia celów środowiskowych oraz rodzaj presji oddziaływującej na JCWP. Częstotliwość badań w danym punkcie pomiarowym jest zależna od powyższych warunków i mieści się w zakresie od 1 do 12 pomiarów w roku. Sieć punktów pomiarowo - kontrolnych, na które składają się reprezentatywne punkty diagnostyczne i operacyjne, stanowi podstawę oceny stanu jednolitych części wód.

Monitoring wód nie dostarcza informacji o presjach antropogenicznych ani zagrożeniach występujących w zlewni jcwp, tylko o kondycji ekosystemu tj. elementach biologicznych, fizykochemicznych, hydromorfologicznych i chemicznych będących pod wpływem ich działania. Nie jest też systemem „wczesnego ostrzegania” o pojawiających się zanieczyszczeniach. Biorąc pod uwagę cel monitoringu jakości wód powierzchniowych w ramach państwowego monitoringu środowiska, obecny

sposób prowadzenia monitoringu wód zgodnie z ww. aktami prawnymi jest całkowicie zgodny z Ramową Dyrektywą Wodną i nie wymaga modyfikacji.

W reakcji na zaistniałą sytuację na Odrze, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, wraz z jednostkami podległymi i nadzorowanymi, przeanalizowało możliwości podjęcia działań wspierających monitoring środowiska. W dniach 2-9 września br. przeprowadzono konsultacje społeczne nowej, 2. części programu priorytetowego *Wspieranie działalności monitoringu środowiska, mającej na celu finansowanie stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania*. Program ten zakłada bezzwrotne formy dofinansowania na budowę i utrzymanie przez instytut badawczy sieci stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych opartej na nowoczesnych systemach monitorowania wód wraz z systemem wczesnego ostrzegania. Sieć monitoringu ma mieć ogólnopolski charakter i dotyczyć wszystkich kluczowych śródlądowych wód powierzchniowych.

Z poważaniem

Anna Moskwa
Minister Klimatu i Środowiska
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Załącznik 1.

Wykaz umów zawartych w ramach projektu pn., *Wzmocnienie monitoringu wód w zakresie zapewnienia procedur i kontroli jakości pomiarów i ocen stanu wód powierzchniowych oraz infrastruktury badawczej, pomiarowej i informatycznej*”

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych, KPRM